

„Sinu kõrval“

Hooaja eelviimase uuslavastusena esitendus hiljuti RAT „Estonias“ V. Tipoti komöödia „Sinu kõrval“, millele on kirjutanud muusika B. Aleksandrov ja M. Matvejev. Teksti autori V. Tipoti nõusolekul on tõlkijad P. Mägi ja A. Heintare sündmuskohta muutnud, kandes põhilise osa tegevustikust üle Eestisse.

Nagu kavalehelt näeme, ei nimeta autorid oma teost operetiks, kuna muusikaline teostus seda ei õigusta. Komöödias puudub orgaaniline, arenguline side teksti ja muusika vahel, siin leiduv muusikaline materjal on tegevustikku põimitud peamiselt kupleede ja laulude näol, pretendeerimata sealjuures lavalise tegevusega seotud laemale dramaturgilisele arendusele, tegevlaste ja olukordade muusikalisele karakteristilisele (Märkida võib ainult laulu „Sõna ja nõuga, teo ja jõuga“, mis kordub tegevustiku erinevaid etappid. antuna erinevais meeleoludes, ja omab nii teatavat sidet komöödia sisulise arenguga). Seistes õieti väljaspool muusikalise dramaturgia raame, seadmata teatri kollektiivile vastutusrikkaid, loominguiliselt stimuleerivaid ja kasvatavaid muusikalisi ülesandeid, ei täitnud see lavastus nende lootusi, kes seda RAT „Estoniasse“ vaatama läksid sooviga näha head muusikalist lavastust.

Teiselt poolt on aga komöödia „Sinu kõrval“ positiivseid jooni, mis õigustavad selle lavaletoomist eriti praegusel momendil, kus nõudmine kaasaegse nõukoguliku sisuga komöödiade järele on äärmiselt suur. Meie vaatajad ei taha enam näha tühiseid operetikrahve, pillavaid tualette, sentimentaalselt sahariniseid armuintrige, joobnud lõbusust ja labaseid nalju. Selle kõige vastandina on hinnatav muusikalise komöödia „Sinu kõrval“ värske, kaasaegne nõukoguliku sisu, tegevustikku kandev terve elutunnetus. Teos oleks aga veelgi tunduvalt võitnud, kui selle konflikt oleks olnud stigmavam ja elulisem. Märgetavaid puudujääke esineb ka mõnede tegelaste karakterite loomises.

Komöödia käsitleb noorte raudteelaste elu, kes pärast Moskva Transporti-instituudi lõpetamist siirduvad praktilisele tööle. Noored jaamaülemad Liisa Koretskaja ja Arvo Terasmaa armastavad teineteist ja kavatsevad abielluda, kuid kuna viimane oma teoreetilist uurimistööd kirjutades jätab unarusse jaama töö juhtimise, siis tagandatakse ta kohalt. Uueks jaamaülemaks määratakse Koretskaja ja Terasmaa peab jääma oma tulevase naise alluvaks töötajaks — jaamaülemaks abi. Terasmaa on solvunud ja keeldub jaamas edasi töötamast. Tekib konflikt, mille lahendab Koretskaja koos jaama töötajate kollektiiviga, rakendades ellu Terasmaa uurimuse — kiirmeetodi operatsioonide teostamiseks liinil. Terasmaa saab aru oma vigadest ja noored leiavad lõpuks ühise tee.

Komöödia lavastaja P. Mägi on suutnud vajalikul määral kõlama panna peamise: meie noorte suhtumise sotsialistlikku töösse. Lavastuse kulminatsioonipunkti moodustav kokkupõrge Koretskaja ja Terasmaa vahel kasvab loogiliselt välja nende erinevaist vaadetest tööle, samuti on usutav tee, mida mööda Terasmaa jõuab oma vigade mõistmiseni.

Dramaturgiliselt kui ka lavastuslikult on kõige suuremate puudujääkidega I vaatus. See on ekspositsiooni kohta (ja ta jääb ikkagi ainult ekspositsiooniks) kuidagi liiga lohisev ja üsna

väheütlev, esitatud laulud ja tantsud tunduvad mõnelgi juhul ebaorgaanilistena (nii näiteks muidu päris tujutekitav ja hoogne korstnapühkijate ja pagari tants).

Etenduse muusikalise külje hõreduse ja nõrkuse tõttu langeb komöödias „Sinu kõrval“ kogu raskus dramaturgilisele osale ja nõuab osatäitjailt ennekoike häid draamanäitleja võimeid. Kuid just selles osas on puudujäägid kõige suuremad. Osalt on selle põhjuseks asjaolu, et teatri juhtkond suhtub operetikollektiivisse kui millessegi teisejärgulisse mille tõttu töö on ebastabiilne ja juhusliku laadiga. Näitlejameisterlikkuse omandamiseks on väga vähe ära tehtud, mis märgatavalt kahjustab RAT „Estonia“ operetietenduste üldist kunstilist taset. Osatäitjad sageli ei suuda avada vajaliku veenvusega kehastatavat kuju ega realiseerida näitlejui kavatsust.

Erinevaid etendusi jälgides torkab silma teatav juhuslikkus üksikute näitlejate kui ka ansambli mängus. Kui võrrelda näiteks kontrolletendust ja esitendust, siis oli vahe nii suur, et näis, nagu oleks tegemist kahe erineva lavastuse, kahe erineva koosseisuga. Seda tuleb ilmselt kirjutada rea näitlejate ebastabiilsete professionaalsete võimete arvele. RAT „Estonia“ operetikollektiiv koosneb andekatest, mitmekülgsete võimete inimestest, kuid veelgi hoolikamalt on vaja neid häid omadusi arendada ja süvendada.

Üksikuist osatäitjast rõõmustab kõige enam S. Sooaär Värvekese (Riina Tammiku) osas. Näitleja võib seda kahtlemata pidada üheks oma loominguilisest kordaminekuks. S. Sooaäre Värvekese oli meeldivat lihtsust, nooruslikku entusiasmi ja lüürilistes kohtades parajal määral soojust ning romantikat ilma operetliku liialdamiseta. Seda võib esile tõsta kui realistliku ja läbitunnetatud osakäsitluse näidist.

E. Meil samas osas mõjub I vaatuses veidi tehtult-naiivseina. Näitleja kavatseb võib siin olla päris õige: anda kontrasti I vaatuse üliõpilase-Värvekese ja hilisema insener Riina Tammiku vahel, kuid vaja oleks saavutada suuremat ehtsust ja loomulikkust esimestes stseenides, et kuju kasv oleks veenev ja tõetruu.

A. Vihandi Liisa Koretskaja osas pakub mõningaid kordaläinud momente, näiteks II vaatuse lõpus kokkupõrkestseenis Arvo Terasmaaga. Seesmise pinge ja veenvusega oli antud Liisa otsus jääda kindlaks oma seisukohale ka siis, kui see peaks teda iahutama armastatust. Ka vokaalsest küljest näitas A. Vihandi end hästi. Siiski oli tema loodud Liisa kujus rida puudusi, mis osutavad noore näitleja veel väljakujunemata professionaalsetele võimetele. Häirib näitleja pingutatud kõneviisi, mis teeb ta hääle jõuetumaks kui see tegelikult on, tekib ebaloogilisi pause jne. Kohati võib märgata teksti mehaanilist maharääkimist, kusjuures tegevus isegi satub vastuolule tekstiga (näiteks stseenis, kus Arvo kirjutab pühendust uurimistöö eksemplarile, loeb ta pühenduse lõpuni ära enne, kui selle kirjutamine on lõppenud). Need on muidugi pisiasjad, aga nende kaudu viib tee näitlejameisterlikkuseni, mööda minna neist ei saa.

Kui A. Vihandi Liisa osas oli tugevaim just konfliktis Arvoga siis M. Rebbasele osutus sama etseen komistuskiviks. M. Rebane oli selle tähtsa koha lahendanud nii pealiskaudselt, et vaatajale jäi täiesti avamata Liisa sise maailm. kõikumine kohusetunde ja

armastuse vahel. Jäi isegi mulje, et Liisa päris hea meelega on valmis lööma maha lahingut Arvoga. Kuju lahendus üldiselt on ebaveenev ja ilmetu, kusjuures ei saa märkimata jätta ka näitleja lavakõne lohakust.

A. Aasma loodud Arvo Terasmaaga võib leppida neis kohtades, kus tal pole vaja olla lõbus. Hea tuju, naer ja naljad kõlavad tal pingutatult. Tüüli Liisaga oli ta küllalt usutav, samuti suudab ta vaatajaid veenda selles, et ta lõpuks tõsiselt oma eksitust kahetses ja tulevikus paremaks töötajaks ja inimeseks muutus. Lauljana on A. Aasma RAT „Estonia“ operetitrupis aga üks tugevamaid ja andis rea muusikaliselt meeldejäävaid momente.

Komöödiapäitleja mitmekülgst teostab K. Vaha Peeter Raua osas. Tema Peeter on energiline sekeldaja, südameasjus veidi tuisupea ja hädavares, kuid kokku võttes sümpaatne ja eluline kuju, kes kutsub esile heatahtlikku naeru. Kuid lavastuses oleks võinud kuju veel viimistleda, liigset koomikaballasti kärpides, seda enam, et näitleja oma võimete juures tõesti ei vaja väliste võtetega rõhutatud „abi“ naeru esilekutsutamiseks.

Jüri Triigi väikeses osas saavutas häid tulemusi V. Viisimaa oma loomuliku ja nakatava lõbususega.

H. Malmsteni loominguiliselt võiduks võib lugeda vana veduri juhi Mihkel Välgu kuju. Näitleja suudab suure mõõdotundega orienteeruda tema tõsiste ja humoorikate iseloomujoonte hulgas, sulatades neid orgaaniliselt soojaks ja elavaks kujuks. Kahjuks ei õnnestu see samaväärselt A. Meringul, kes aktsenteerib ainult kuju koomilist poolt ja seega loob ühekülgse „naljavenna“ tüüpi, kes kaotab usutavuse, kui jutt on tema isiku tõsisest külgedest.

Soovida jätab J. Jürjo Aleksander Koretski osas, eriti I vaatuses, kus ta kõnelemisviisil on midagi tehtult-isalikku, koolipapalikkku. Koretski lauakõnet oleks tahtnud kuulda kui pedagoogi lihtsat ja südamilikku pöördumist oma äsjaste õpilaste poole, kuid see kujunes õõnsaks oratorluseks.

Dirigent Priit Nigula lubas liiga suuri kõikumisi lava ja orkestri vahel. Seda peaks saama kõrvaldada, sest viga on alati ühetaoline: lauljad lähevad ette ja orkester jääb maha. Peaks panema lauljatele rohkem südamele pidada ka omapoolset kontakti orkestriga.

Lavakujundus Eesti NSV teenelisel kunstitegelasel A. Peegilt täiendab kõigiti lavalist tegevust. Tihti oli mõne pisiasjaga antud soodsalt mõjuvaid efekte — näiteks II vaatuses õõsel semaforituledest punakalt ja rohekalt läikivad rõõpad.

Üsnagi suuri pretensioone võib esitada komöödia tõlkele, eriti laulutekstide osas. On enam kui kohati panna haritud inimene. raudteainsener Riina Tammiku täiesti tõsiselt laulma (II vaatuses) taolisi värsse:

Kas või surmahaigus olgu see,
mees ei sellest üldse välja tee...

Muusikalise komöödia „Sinu kõrval“ lavastus on leidnud sooja vastu võtu nii linna kui maa vaatajaskonna poolt ja kahtlemata on see kollektiivile kaasaegse, oma sisult tootmistöö teemaga seotud muusikalise komöödia lavastamisel teatavaks edusammuks. Sääraste teemade juures on aga vaja veelgi suuremat hoolt, iga detaili põhjalikku kaalumist ja viimistlemist ning pidevat tööd näitlejameisterlikkuse omandamisel, et saavutada vajalikkku tõepärasust ja elulisust.

V. Ojakäär